

ALEKSANDRA MAGANIĆ

## GRAĐANSKI SPOROVI KAO POSLJEDICA COVID-a 19

*Pandemija COVID-a 19 nesumnjivo je donijela i donosi brojne promjene u nacionalnim pravnim uređenjima koje se tiču građanskih sudskih postupka. Osim što se bilježi strahovito povećanje broja građanskih sporova, zamjetna su i specifična pravna područja u kojima se ti sporovi pojavljuju kao posljedica pandemije COVID-a 19. Najčešći građanski sporovi proizašli iz takvih okolnosti tiču se radnih odnosa, otkazanih putovanja i turističkih aranžmana, zakašnjenja u ispunjenju ugovornih obveza, ali i naknade štete nastale uslijed zaraze COVID-om 19. Različiti okviri u kojima može doći do zaraze COVID-om 19 poput organiziranih putovanja, posjeta restaurantima, velikih priredbi, ali i odlazaka radi liječenja u bolnice iziskuju da se pokuša odgovoriti na pitanja ostvarivanja potencijalnih zahtjeva za naknadu štete nastalih uslijed propusta odgovornih osoba. Ipak, u središtu naše pozornosti su slučajevi naknade štete zbog zaraze korona virusom. Pored toga, iznimno je zanimljiva i moguća skupna tužba radi zaraze COVID-om 19 do koje je došlo u austrijskom skijalištu Ischglu.*

*Ključne riječi: građanski sporovi, naknada štete, COVID-19, skupna tužba, grupna tužba*

### U V O D

Pandemija COVID-a promijenila je svakodnevicu cijelog svijeta na raznorodne načine i u različitim područjima života. Osjećaji obespravljenosti, straha, brige za zdravlje, egzistenciju i posao manifestiraju se u različitim granama

---

Prof. dr. sc. Aleksandra Maganić, redovni profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, e-mail: [amaganic@pravo.hr](mailto:amaganic@pravo.hr).

prava, kao i različitim postupovnim oblicima koji građanima stoje na raspolaganju. Nesumnjivo je da se i pravo pod utjecajem COVID-a 19 mijenja, prilagođava i dobiva neke nove forme.<sup>1</sup> Istovremeno, svjedoci smo povećanja broja građanskih sporova koji su nastali kao posljedica COVID-a 19 i nereda koji je ta bolest u ustavnim, građanskim, trgovačkim, obiteljskim i radnim pravima na specifične načine uzrokovala ne samo u zemljama EU,<sup>2</sup> već i u SAD-u.<sup>3</sup> Tako teme o kojima je pisano u njemačkoj doktrini i praksi, a koje se tiču radnog prava obuhvaćaju uistinu različita pitanja od oboljenja od korona virusa na godišnjem odmoru u rizičnim područjima i zahtjeva za naknadu nastavljanja s plaćanjem<sup>4</sup> ili pak može li se infekcija COVID-om 19 smatrati povredom na radnom mjestu ili profesionalnim oboljenjem.<sup>5</sup>

Sukladno tome, u nacionalnim pravnim sustavima mogu se očekivati nove parnice koje će se ticati ili dovoditi u vezu s COVID-om 19 i njegovim posljedicama. Primjerice, brojna su pitanja koja se pojavljuju u novom svjetlu kada je u pitanju odgovornost za naknadu štete zbog zaraze COVID-om 19. Među odlukama koje su njemački sudovi donijeli utvrđeno je da podnositelj tužbe nema pravo na naknadu štete koja mu je prouzrokovana odlukom pojedine pokrajine o općem zatvaranju (prestanu rada) poduzeća ili da nema pravo na financijsko obeštećenje protiv pokrajine Berlin jer je donesena odluka o zatvaranju njegove gostionice. Sudovi su odlučivali i o visini zahtjeva za naknadu štete koju je pretrpio vlasnik bara, a koju je potraživao od osiguranja zbog zatvaranja poduzeća, zatim o zahtjevu da protivnikovo obvezno osiguranje snosi troškove pandemijom uvjetovanog dezinficiranja automobila oštećenika radi zaštite od korona virusa. Nije prihvaćen zahtjev poslodavca da mu se nadoknadi šteta uzrokovana četrnaestodnevnom karantenom radnika

---

<sup>1</sup> U organizaciji Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 21. i 22. siječnja 2021. održan je Okrugli stol pod naslovom „Primjena prava za vrijeme pandemije bolesti COVID-19“ u povodu kojeg je izdana istoimena knjiga s brojnim radovima iz područja različitih pravnih disciplina i perspektive različitih pravnih profesija.

<sup>2</sup> Prema podacima njemačkog Saveza sudaca (*Deutscher Richterbund*) u 2020. je bilo oko 10.000 sporova koji su se odnosili na COVID-19, a njemački Savezni ustavni sud zabilježio je čak 880 postupaka koji su se ticali COVID-a 19, <https://www.etl-rechtsanwaelte.de/aktuelles/erste-gerichtsentscheidungen-zum-coronavirus>, 10. 10.2021.

<sup>3</sup> U Americi je signifikantan porast broja sporova u 2020. godini koji se odnose na radno pravo, patente, osiguranje, odgovornost za proizvod. Čak 16.000 predmeta pred saveznim okružnim sudovima dovodi se u vezu s COVID-om 19, <https://lexmachina.com/blog/ongoing-impacts-of-the-coronavirus-on-litigation-activity-in-federal-district-court/>, 10. 10. 2021.

<sup>4</sup> Yannik Beden, „COVID-1- Erkrankung durch Uralub im Risikogebiet: Anspruch auf Entgeltfortzahlung?“, *Neue Zeitschrift für Arbeitsrecht*, Nr. 13, 2021, 917-920.

<sup>5</sup> Wolfdieter, Küttner, Personalbuch, C.H. Beck, München, 2021, Rn. 80-90.

zbog sumnje na njegovu zarazu korona virusom. Isto tako odbijen je tužbeni zahtjev poduzeća da mu se naknadi šteta na temelju Zakona o zaštiti od infekcije<sup>6,7</sup>

Na nesigurnom i nespecifičnom polju nalazimo se i kada je u pitanju cijepljenje – počevši od pitanja dužnosti cijepljenja pri obavljanju pojedinih vrsta poslova ili štete koju je netko pretrpio zbog cjepiva ili štete koju su neki pretrpjeli, jer se netko tko je bio dužan cijepiti se, nije cijepio ili je krivotvorio ispravu kojom je potvrđivao da se cijepio. U svim tim slučajevima radi se o novim pravnim izazovima koja se primarno manifestiraju u materijalnopravnoj domeni, iako mogu biti dvojbene i s brojnih procesnopravnih aspekata. Tako nejasno može biti tko je pasivno legitimiran u slučaju naknade štete zbog zaraze COVID-om 19, a posebno će biti komplicirano dokazati kauzalitet ili (ne)postojanje protupravnosti.

#### PARNICE ZA NAKNADU ŠTETE ZARAŽENIH COVID-om 19

##### *Hrvatska*

U Hrvatskoj je nedavno u gotovo svim medijima bilo objavljeno da je podnesen prvi odštetni zahtjev zbog smrti od COVID-a 19. Obitelj pokojnice od Kliničkog bolničkog centra u Zagrebu traži 623.000 kuna i odvjetničke troškove. Bolnica je odbila nagodbu jer je smatrala da nema dokaza da se pokojna zarazila u bolnici, pri čemu se isticalo da su u bolnici poduzeli sve mjere koje su u tom trenutku bile moguće. Riječ je o tome da je 84-godišnja pacijentica u bolnicu primljena radi pada i ozljede rebara, kojom prilikom je i testirana na COVID-19. Test je bio negativan, a nakon nekoliko dana boravka u bolnici pozitivan. Smještena je u Klinički bolnički centar u Dubravi, gdje je umrla. Odvjetnica smatra da je za odluku o tome ima li pacijent pravo na odštetu ili ne, važno utvrditi je li za zaštitu od zaraze poduzeto sve ono što je temeljeno na smjernicama struke. Ističe da se u trenutku kada je stiglo cjepivo situacija promijenila, jer postoji dodatna mogućnost zaštite. U takvim okolnostima ako liječnik ili medicinska sestra nisu cijepljeni, a pacijent se zarazi COVID-om 19, moglo bi se dokazivati kako nisu poduzete sve mjere zaštite koje su bolnici na raspolaganju. Bi li u slučaju prihvata zahtjeva za odštetu trebala platiti bolnica ili necijepljeni djelatnik, o tome će se odlučivati u postupku.<sup>8</sup>

---

<sup>6</sup> IfSG: Infektionsschutzgesetz vom 20. Juli 2000 (BGBl. I S. 1045), das zuletzt durch Artikel 8 Absatz 8 des Gesetzes vom 27. September 2021 (BGBl. I S. 4530) geändert worden ist.

<sup>7</sup> <https://www.etl-rechtsanwaelte.de/aktuelles/erste-gerichtsentscheidungen-zum-coronavirus>, 10. 10.2021.

<sup>8</sup> Podnesen prvi odštetni zahtjev za smrt zbog korone u Hrvatskoj, <https://www.vecernji.hr/vijesti/podnesen-prvi-odshetni-zahjev-za-smrt-od-korone-u-hrvatskoj-1516806>, 11. 10.2021.

Vrlo brzo nakon toga uprava Kliničkog bolničkog centru u Osijeku poslala je interni dopis zaposlenicima s upozorenjem, da ako dođe do toga da bolnica mora platiti odštetu, isti iznos se može potraživati i od necijepljenog radnika koji je zarazio pacijenta, jer je bolnica kao poslodavac omogućila svim radnicima cijepljenje. Sukladno tome, ako bolnica izgubi sudski spor i plati odštetu zbog toga što se pacijent zarazio u bolnici i preminuo, ima pravo na tzv. regresno pravo od svoga zaposlenika. Naime, kada su posjete zabranjene, svatko u bolnici mora biti svjestan moguće odgovornosti, ako se dogodi slučaj sa smrtnim ishodom, odnosno ako osoba završi na respiratoru. Ako dođe do takvoga slučaja, najprije će se tražiti djelatnik koji je u vrijeme događaja bio u kontaktu s pacijentom i istovremeno bio pozitivan na koronavirus. On ga je kao takav mogao prenijeti – upozorava se.<sup>9</sup>

U doktrini je izraženo stajalište da odštetnopravni sustav Republike Hrvatske ne predviđa nikakva posebna pravila kojima bi se posebno uređivala odgovornost za štetu prouzročenu širenjem zaraznih bolesti, poput bolesti COVID-19, kao i da za takvim posebnim odštetnopravnim uređenjem nema potrebe. Dapače, smatra se da bi uvođenje bilo kakvih posebnih pravila o tome bilo kontraproduktivno, budući da su postojeća opća pravila o odgovornosti za štetu, koja predviđaju subjektivnu odgovornost uz predmnjevu krivnje, sasvim adekvatna u pogledu eventualne štete prouzročene širenjem virusa COVID-19 i sličnih zaraznih bolesti.<sup>10</sup>

### *Obvezno cijepljenje za zaposlenike u zdravstvu?*

Od kada postoji mogućnost cijepljenja, kojim se znatno povećava sigurnost u bolnicama, uvedeno je obvezno cijepljenje za sve zdravstvene djelatnike u nekim zemljama Europske unije poput Grčke, Italije, Francuske i Mađarske. U Hrvatskoj situacija s cijepljenjem zdravstvenih djelatnika nije tako sjajna. Cijepljeno je gotovo 80% liječnika i oko 43% medicinskih sestara.<sup>11</sup> Novina je da su uvedene i COVID potvrde u bolnice, a Nacionalni stožer civilne zaštite donio je odluku koja se primjenjuje od 7. listopada, a kojom se uvodi obveza COVID potvrda i testiranja na korona virus za zaposlene u zdravstvu i sustavu socijalne skrbi koji se nisu cijepili

---

<sup>9</sup> Zarazi li se pacijent koronom, odštetu može platiti i djelatnik bolnice koji ga je zarazio, <https://www.glas-slavonije.hr/472479/1/Zarazi-li-se-pacijent-koronom-odstetu-moze-platiti-i-djelatnik-bolnice-koji-ga-je-zarazio>, 11. 10. 2021.

<sup>10</sup> Opširnije v. Marko Baretić, „Pandemija COVID-19 i odgovornost za štetu“, *Primjena prava za vrijeme pandemije COVID-19*, (ur. Jakša Barbić), HAZU, Zagreb, 2021, 101-125.

<sup>11</sup> Čak 43% medicinskih sestara se nije cijepilo: „Boje se da neće moći zatrudnjeti“, <https://www.index.hr/vijesti/clanak/doznajemo-kompletne-brojke-evo-koliko-se-medicinskih-djelatnika-u-hrvatskoj-cijepilo/2290360.aspx>, 11. 10.2021.

ili nisu preboljeli COVID-19 te za dio pacijenata.<sup>12</sup> Onima koji neće poštovati odluku (testirati se) smanjivat će se plaće i potencijalno izricati opomene pred otkaz. Iako je čak i ova odluka navodno sporna u radnopravnom smislu, treba istaknuti da bolnice potaknute navedenim zbivanjima i praksama pojedinih europskih zemalja, nastoje pacijentima pružiti sigurniji okvir za bolničko liječenje i na taj način prevenirati parnice zbog naknade štete uslijed zaraze COVID-om 19.

Očigledno je da se uvjeti u bolnicama i zahtjevi koje bolnice mogu ispuniti mijenjaju te da je sve naglašenije potreba da se svi zdravstveni radnici cijepe ili na drugi način mogu dokazati da nisu zaraženi korona virusom te da zbog toga ne mogu prenijeti ni pacijentima. S obzirom na uistinu neočekivani slučaj tužbe za naknadu štete nastalu uslijed zaraze korona virusom i brojnih problema koji se tijekom toga, eventualno vođenoga postupka mogu ispoljiti te na posve nerazvijenu praksu sudova u tom smislu, u pokušaju razvijanja načina promišljanja ove problematike pomogla su nam neka teorijsko-praktična iskustva pojedinih zemalja germanskog pravnog kruga – prije svega Njemačke i Austrije.

### *Njemačka*

Vremena u kojima korona virus može uzrokovati znatnu štetu građanima i društvu u cijelosti, utječu na kreiranje aktualne i akutne problematike (iako još nema presuda), koja objašnjava može li se uopće i u kojem opsegu preuzeti odgovornost za štetu nastalu zbog zaraze. Jedino što se smatra da je u ovom trenutku moguće je primijeniti slično postupanje i slične kriterije odgovornosti na postojeću situaciju. Ona se može razlikovati u ovisnosti o tome je li se netko zarazio u bolnici, na nekoj priredbi ili negdje drugdje. Različiti kriteriji primjenjivat će se kada se netko zarazio od trećeg.

### *Zaraza COVID-om 19 u bolnici*

Bolnice su i inače, neovisno o aktualnom korona virusu, tuženici u brojnim postupcima koje se protiv njih vode. Prema stavovima izraženim među sudovima, zadaća je bolnice dokazati da se pridržavala svih mjera higijene. To znači, ako pogođena osoba (ili njezini nasljednici) može dokazati da se zarazila u bolnici, postoji dobra

---

<sup>12</sup> Uputa u vezi primjene EU digitalne COVID potvrde ili predočenja odgovarajućeg drugog dokaza o cijepljenju, preboljenju, odnosno testiranju za zaposlenike u sustavu zdravstva, <https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Uputa-u-vezi-primjene-EU-digitalne-COVID-potvrde-ili-predo%C4%8Denja-odgovaraju%C4%87eg-drugog-dokaza-o-cijepljenju-preboljenju-odnosno-testiranju-za-zaposlenike-u-sustavu-zdravstva.pdf>, 11. 10. 2021.

početna osnova za zahtjev za naknadu štete. O tome je odlučivao i njemački Savezni sud (*Bundesgericht*; BGH) iznijevši stav da je bolnica nositelj sekundarnog tereta pojašnjenja i dokaza, da su se u njoj primjenjivali svi higijenski standardi. U skladu s tim, BGH je utvrdio da kada pacijent iznese konkretne dokaze da se bolnica nije pridržavala higijene, u tom slučaju bolnica je nositelj sekundarnog pojašnjenja i tereta dokaza u odnosu na mjere, koje je pacijent napao. Dakle, želi li bolnica otkloniti odgovornost od sebe, vještačenjem bi se trebalo ustanoviti da je ispunjena jedna od pretpostavki za uredno liječenje, jer se bolnica pridržavala propisanih higijenskih mjera.<sup>13</sup>

Najnovija praksa Saveznog suda Njemačke<sup>14</sup> odnosi se na slučaj u kojem je pacijent bio inficiran bolničkom klicom uslijed koje je zadobio tešku infekciju mokraćnih puteva. Supruga u međuvremenu preminulog pacijenta predbacila je bolnici da se nije pridržavala mjera za osiguranje higijene i za zaštitu od infekcije pri liječenju, posebno na odjelu za intenzivnu njegu. Savezni sud utvrdio je da na temelju tih prigovora supruge bolnica ima dužnost predati potpunu dokumentaciju, posebno za odjel intenzivne njege kao i potpune dezinfekcijske planove i planove za čišćenje te cjelokupni higijenski plan, kao i predati dokumente iz kojih proizlazi da su pravila higijenskog plana uistinu provedena. Na kraju je ispitan vještak za bolničku higijenu na okolnost je li bolnica postupala protiv pravila za prevenciju infekcija i protiv pravila o higijeni. Prigovori tužiteljice mogu biti izneseni sasvim općenito. Međutim, unatoč tome oni utječu na obvezu bolnice na predaju potpune dokumentacije. U tom slučaju treba angažirati vještaka liječnika za bolničku higijenu.<sup>15</sup>

### *Zaraza COVID-om 19 na priredbi<sup>16</sup>*

Ako je pak riječ o zarazi na priredbi ili u obavljanju posla, obveze koje se tiču sigurnosti postupanja odnose se na organizatora priredbe ili na osobu koja

---

<sup>13</sup> BGH, *Beschluss* v 16. 8. 2016.- VI ZR 634/15.

<sup>14</sup> 25. 6. 2019. donio je BGH rješenje (AZ VI ZR 12/17) koje se odnosilo na obveze bolnice da preda dokumentaciju koja se odnosi na mjere higijene u slučaju kada se radi o povredi tih mjera.

<sup>15</sup> <https://ratgeber-arzthaftung.de/de/rechtsgebiete/anwalt-krankenhausinfektion/>, 11. 10. 2021.

<sup>16</sup> O odgovornosti organizatora priredbe za štetu opširnije v. Loris Belanić, „Odgovornost za štetu i osiguranje od odgovornosti organizatora priredbe“, *Hrvatski časopis za osiguranje*, br. 2, Zagreb, 2019., 9-19. Štete koje nastaju za vrijeme ili u povodu održavanja priredbe prema autorovom mišljenju mogu se podijeliti u tri grupe. Jednu od tih grupa čine i štete do kojih je došlo zbog propusta organizatora da osigura uvjete za nesmetano i sigurno održavanje priredbe. U tom slučaju osiguravatelj ne bi bio dužan umjesto organizatora priredbe odgovarati za štetu ako je ovaj namjerno, tj. svjesno povrijedio pravila struke kojima je cilj nesmetano i sigurno održavanje priredbe. Dakle, u uvjetima korona virusa, ako se organizator priredbe nije pridržavao mjera koje su u tom momentu bile određene kao mjere za sprečavanje zaraze od COVID-a 19.

je nositelj toga posla. Prema stalnoj sudskoj praksi BGH jasno je koga pogađaju obveze za sigurnost u postupanju – onoga tko stvori rizik za nastup opasnosti, neovisno o tome o kojoj vrsti opasnosti je riječ, on je dužan poduzeti nužne i prihvatljive mjere, kako bi spriječio nastanak štete. Tome pripadaju i one mjere, koje je razborit i savjestan, u razumnim granicama oprezan čovjek, držao za nužne i dovoljne, kako bi druge zaštitio od nastanka štete.<sup>17</sup> Za sigurnost u postupanju obvezan je onaj u čijem području odgovornosti je trajno dopušten rizik od nastanka opasnosti.<sup>18</sup>

Smatra se da bi se ova pravila mogla primjenjivati i u slučaju korona virusa. Naime, organizator priredbe ili vlasnik radnje ne odgovaraju za svakog tko se tamo zarazio, već samo ako nisu poduzete mjere, koje bi razborit i savjestan čovjek poduzeo. U bitnom, to bi značilo da organizator priredbe ili vlasnik radnje odgovaraju, samo ako se nisu pridržavali službenih preporuka za postupanje radi COVID-a 19. Primjerice, odgovarao bi ako je znao da se jedan od njegovih suradnika nije pridržavao mjera izolacije o ostanku kod kuće, u vremenu od dva tjedna (koje je naknadno skraćeno). Osim toga, odgovarao bi za štetu ako su razumne mjere izostale ili ako je odlučeno da se primjenjuju mjere koje nisu razumne i prihvatljive.

### *Zaraza COVID-om 19 od trećih*

Konačno, posebna je tema zaraza od treće osobe, odnosno problema odgovara li treća osoba za tako nastalu štetu. Smatra se da bi se na takve slučajeve mogla primijeniti pravila koje je Savezni sud primjenjivao u slučaju zaraze od HIV-a. Odlučeno je da odgovornost za zarazu od HIV-a postoji ako je inficirana osoba znala za oboljenje, ako pogođenoj osobi to nije priopćila te ako je unatoč tome stupila s njom u nezaštićeni seksualni odnos. U skladu s tim Savezni sud istaknuo je da protupravnost počinitelja nastupa tamo gdje on na temelju promišljene stručne prosudbe rizik može bolje shvatiti nego oštećeni. Tako se ponaša onaj kome je poznato da je HIV pozitivan, ali unatoč tome ima seksualne odnose s osobom koju nije informirao o zaraznosti i sa zarazom povezanoj životnoj opasnosti.<sup>19</sup> Ako se ovo pravilo primjeni na korona virus, odgovara onaj tko je bio svjestan svoje zaraznosti ili najmanje znatne opasnosti te, bez da je o tome informirao osobe iz svoje bliže socijalne okoline, nezaštićen imao s njima kontakt.<sup>20</sup>

---

<sup>17</sup> BGH Senatsurteile vom 6. 3. 1990. – VI ZR 246/89, <https://www.schmerzensgeld-wuerzburg.de/leistungen/haftungsfragen-bei-corona/>, 12. 10. 2021.

<sup>18</sup> BGH Sentasurteil vom 16. 2. 2006. – III ZR 68/05., *Ibidem*.

<sup>19</sup> BGH, Urteil vom 4. 11. 1988 – 1 StR 262/88.

<sup>20</sup> <https://www.schmerzensgeld-wuerzburg.de/leistungen/haftungsfragen-bei-corona/>, 12. 10. 2021.

*Deliktna odgovornost u slučaju zaraze COVID-om 19*

Problem kauzaliteta je od presudnog značaja za deliktnu odgovornost uslijed infekcije COVID-om 19. Prema temeljnom konceptu prava odgovornosti, ne odgovara se za ostvarivanje takvih opasnosti koje treba prihvatiti u uobičajenom tijeku zajedničkog života, a koje mora snositi i osigurati svaki pojedinac. U tom slučaju radi se o općem životnom riziku. Ako se ovo pravilo primjeni na infekciju od COVID-19, sve dok se osoba protiv koje je podnesen zahtjev za naknadu štete pridržavala naloženih higijenskih mjera i održavanja distance, odnosno brinula se za postupanje u skladu s tim, deliktna odgovornost za infekciju drugih osoba ne dolazi u obzir. To se čini primjerenim, jer čak i ako su se sudionici pridržavali mjera poput nošenja maske, korištenja dezinfekcijskih sredstava i držanja distance, zaraza nije isključena. Preostala mogućnost zaraze opći je životni rizik inficiranog.<sup>21</sup>

Čak i u slučajevima u kojima ako se prijenos virusa ne može uračunati u opći životni rizik, pripisivanje povrede pravnog dobra postupanju tuženika je problematično. Ono počinje već s uzročno-posljedičnom vezom, koju, kako bi uvjerio sud, dokazuje podnositelj zahtjeva prema § 286. njemačkog Zakonika o građanskom postupku.<sup>22</sup>

Naime, prema toj odredbi o slobodnoj ocjeni dokaza (*freie Beweiswürdigung*) sud uzimajući u obzir cjelokupan sadržaj provedenih radnji i rezultata moguće provedenog dokazivanja, na temelju slobodne ocjene dokaza odlučuje hoće li neku činjeničnu tvrdnju uzeti za istinitu ili ne. Pri tom se u odluci moraju navesti razlozi kojima se sud u donošenju te odluke rukovodio. U tu svrhu sud mora, s određenim stupnjem izvjesnosti, utvrditi da je postupanje tuženika uzrokovalo povredu pravnih dobara tužitelja. Međutim, u slučaju vrlo zaraznog virusa koji se može prenijeti na različite načine, gotovo uvijek postoji mogućnost da je infekcija uzrokovana drugim uzrocima, a ne ponašanjem dotične osobe. Zaražena osoba zbog toga neće moći pružiti potpuni dokaz o uzročnosti kojom se utvrđuje odgovornost. Izuzetak bi se mogao odnositi na slučaj u kojem bi osobe koje žive u staračkom domu izoliranom od vanjskog svijeta bile u kontaktu samo s jednom osobom izvana, koja bi se onda mogla uzeti u obzir kao prenositelj virusa. U svim ostalim slučajevima bi trebalo razmisliti bi li se oštećeniku trebalo omogućiti olakšanje u dokazivanju (*Beweiserleichterung*).<sup>23</sup>

<sup>21</sup> Oliver Brand, Oliver Becker, „Deliktische Haftung bei einer Ansteckung mit SARS-CoV-2“, *Neue Juristische Woche*, Nr. 37, 2020, 2666.

<sup>22</sup> dZPO: Zivilprozessordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 5. Dezember 2005 (BGBl. I S. 3202; 2006 I S. 431; 2007 I S. 1781), die zuletzt durch Artikel 3 des Gesetzes vom 5. Oktober 2021 (BGBl. I S. 4607) geändert worden ist.

<sup>23</sup> O. Brand, O. Becker, op. cit., 2667.

Smatra se da bi podnositelju zahtjeva u tom slučaju trebala pomoći načela u svezi s *prima facie* dokazom.<sup>24</sup> Ova načela bi upućivala na bliskost toga dokaza s indicijama, iako ne bi dovodila do promjene u teretu dokazivanja ili primjeni presumpcija, već bi snižavala dokaznu mjeru. Ona nastupaju pri tipičnom tijeku događaja, onda kada se do zaključka o postojanju činjenice dolazi prema pravilima iskustva i u svjetlu prirodnih zakonitosti, koji se na tipičan način temelji na određenom uzroku. Ako je tome tako, može se na temelju određene činjenice (baze *prima facie* dokaza) zaključiti o postojanju drugih činjenica ili okolnosti. U tom slučaju će strana na kojoj je teret dokaza morati dokazati samo bazu *prima facie* dokaza, ne i neposredno pravno relevantnu činjenicu. Tek kada bi drugoj strani pošlo za rukom da se *prima facie* dokaz dovede u pitanje, da se alternativa i atipični tijek događaja pokaže kao stvarno moguće, strana na kojoj je teret dokazivanja morala bi se poslužiti potpunim dokazom (*Vollbeweis*). Da bi *prima facie* dokaz osobi zaraženoj korona virusom pomogao pri poteškoćama u dokazivanju, mora postupanje potencijalnog štetnika biti tipično, to znači s vrlo visokim stupnjem vjerojatnosti da je ono dovelo do zaraze korona virusom. U svezi s tim može se primijeniti shvaćanje koji je VI. Vijeće Građanskog odjela BGH zauzelo u odnosu na oštećenika zaraženog HIV-om, u slučaju u kojem se za transfuziju krvi prihvatio tipični tijek, ako oštećenik nije pripadao nijednoj od HIV rizičnih skupina i nije vjerojatno da se na neki drugi način zarazio.<sup>25</sup> Utvrditi tipični tijek za zaražene korona virusom nije jednostavno. Ipak, smatra se da bi u ograničenoj okolini (npr. u određenom poduzeću) u kojem tipično dolazi do interakcije moglo doći do zaraze. Primjerice, ako je među radnicima toga poduzeća postojao jedan radnik koji je stalno kašljao i kihao. U tom slučaju oštećenik bi trebao dokazati da se u to vrijeme nalazio u poduzeću te da je u poduzeću često dolazilo do zaraze, kao i da je ta osoba dolazila u kontakt s drugima i omogućila (izazvala) zarazu. Njegov protivnik (potencijalni štetnik) treba iznijeti činjenice kojima će *prima facie* dokaz biti doveden u pitanje, odnosno on treba ozbiljno ukazati na to da je do zaraze moglo doći i na neki drugi način.<sup>26</sup>

U slučajevima u kojima se *prima facie* dokaz ne može koristiti ili ga je potencijalni štetnik doveo u pitanje, mogla bi se za slučaj zaraze korona virusom primijeniti § 830. st. 2. reč. 2. njemačkog Građanskog zakonika<sup>27</sup> kojim je propisano da

---

<sup>24</sup> O *prima facie* dokazu opširnije v. Mihajlo Dika, *Građansko parnično pravo, Utvrđivanje činjenica*, Narodne novine, Zagreb, 2018, 146-160.

<sup>25</sup> BGHZ 163, 209 = NJW 2005, 2614 (2615), [https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bi\\_bdata%5Czeits%5Cnjw%5C2005%5Ccont%5Cnjw.2005.2614.1.htm](https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bi_bdata%5Czeits%5Cnjw%5C2005%5Ccont%5Cnjw.2005.2614.1.htm), 13. 20. 2012.

<sup>26</sup> O. Brand, O. Becker, op. cit., 2667.

<sup>27</sup> BGB: Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 10. August 2021 (BGBl. I S. 3515) geändert worden ist.

u slučaju da više osoba zajedničkim nedopuštenim djelovanjem uzrokuje štetu, svaka od tih osoba je odgovorna za štetu. Isto pravilo vrijedi i ako se ne može utvrditi tko je od više sudionika svojim postupanjem uzrokovao štetu. Smatra se da ovo pravilo daje oštećenima zaraženim COVID-om 19 upravo ono što im treba. Riječ je o presumpciji kauzaliteta između postupanja i povrede nekog pravnog dobra. Pretpostavka za to je da je zahtjevom obuhvaćeni dio grupe mogućih štetnika (prema zakonskoj terminologiji – sudionici) i da oštećeniku pripada pravo tražiti naknadu štete prema jednom od njih. Za to moraju biti ispunjene dvije pretpostavke: prije svega mora biti utvrđeno da je do povrede oštećenika došlo zbog nedopuštenih postupanja sudionika. Ako je moguće da je do povrede došlo zbog nekog drugog događaja jednog ne-sudionika, prirodnom pojavom ili postupanjem samog oštećenika, predmnijeva propisana § 830. st. 1. reč. 2. BGB neće nastupiti. Druga pretpostavka je da se mora dokazati da je svaki od sudionika postupao protupravno i da je odgovoran. Ako se ovo pravilo ne odnosi na nekog sudionika, izostaje odgovornost svih sudionika. U slučaju korona virusa ove pretpostavke se u pravilu ne mogu ispuniti. Radi se o tome da zaraženi samo iznimno može dokazati da je do infekcije došlo zbog nedopuštenog postupanja jednog od sudionika. Izgleda je uvijek moguće da se oštećenik zarazio na način da je sam dodirnuo svoje lice, nakon što je prethodno dodirnuo (kvaku ili novčanicu), pri čemu je do zaraze došlo bez nedopuštenog postupanja druge osobe koja je mogla prenijeti virus.<sup>28</sup>

Unatoč iznesenom, prvostupanjski sud u Braunschweigu, ipak je djelomično prihvatio zahtjev tužitelja i tuženika osudio na naknadu neimovinske štete, zbog namjernog kašljanja u vremenu korona pandemije.<sup>29</sup> Riječ je o slučaju u kojem je tužitelj, inače zaposlenik grada Braunschweig imao zadatak da se brine o pristupu tek određenog broja osoba tržnici i osigurava potrebnu distancu između građana koji su stajali u redu. Tuženik je stajao u redu i ušao je na tržnicu, iako mu ulaz nije bio odobren. S obzirom na to da ga je tužitelj znakom ruke vratio ponovno u red, tuženik se iz protesta tužitelju više puta zakašljao u lice.

Tužitelj je dobrovoljno pristao da ode u dvotjednu karantenu, zbog čega je bio nesiguran i patio od straha od moguće infekcije, što je rezultiralo psihičkim pritiskom i najmanje dvotjednim nespavanjem. Kako nije imao nikakve simptome, bilo mu je zapriječeno da se testira. U zahtjevu je naveo da potražuje iznos od 1.000 Eura, smatrajući ga opravdanim, budući da kašljanje predstavlja protupravno postupanje tuženika protiv zdravlja tužitelja.

Tuženik je sa svoje strane istaknuo da je kašljao prema tužitelju jer se osjećao ugroženim i kako bi tužitelja natjerao da ode. Istaknuo je da je u momentu kada je

<sup>28</sup> *Ibidem*.

<sup>29</sup> AG Braunschweig, Urt. v 29. 10. 2020. – 112 C 1262/20.

zakašljao između njega i tužitelja bio razmak od jednog metra. Upozorio je da je tužitelj mogao bez ikakvih problema provesti brzi (tzv. *walk-in*) korona test.<sup>30</sup>

Sud je donio odluku kojom je tuženiku naložio da tužitelju isplati iznos od 250 Eura na temelju § 823. st. 1. BGB i § 253. st. 2. BGB, smatrajući da je riječ o povredi uslijed koje je došlo do nastanka neimovinske štete zbog povrede zdravlja i tijela tužitelja. U svom obrazloženju sud je naveo da je kašljanje povreda tijela, odnosno napad na tjelesni integritet tužitelja, kao i da je riječ o povredi zdravlja, čak i kada se radi o malim, od normalnog tjelesnog stanja odstupajućim promjenama ili njihovom povećanju, neovisno o tome je li povrijeđeni osjetio bolove. Tužitelj je kao posljedica napetog i nesigurnog položaja na početku pandemije COVID-a 19 psihički bio povrijeđen, što je izazvalo strah u kombinaciji s problemima spavanja, i upućuje na zaključak da je došlo do odstupanja u kojem se tužitelj nalazio prije toga događaja.

S druge strane, tuženik je namjerno kašljao tužitelju u lice jer se na njega naljutio i jer je htio da tužitelj ode. Smatra se da je tuženik bio svjestan toga da se mnogi građani boje da bi se mogli inficirati i da nije bilo čudno da se tužitelj osjećao pod psihičkim pritiskom.

U komentaru ove odluke primjećuje se nekoliko problema. Jedan od njih je da je za tjelesnu povredu, na koju se sud pozvao da je počinjena, potrebno da je postojala određena tjelesna reakcija, iako se ne dvoji o tome da je postupanje tuženika utjecalo na psihički status tužitelja. Zbog toga su postavljena dva pitanja: 1. Može li se uopće bez postojanja simptoma bolesti COVID-a 19 govoriti o povredi zdravlja? te 2. Je li dovoljna opasnost od bolesti da bi se utvrdila povreda zdravlja? Naime, smatra se da jednostavna sumnja da je došlo do povrede nečijeg pravnog dobra ne dovodi do odgovornosti za štetu prema § 823. BGB.<sup>31</sup> S tim u vezi treba istaći da je i BGH iznio stav da samo postojanje sumnje o tome da postoji povreda nije isto što i odgovornost za povredu.<sup>32</sup> Pri tom, jednotjedne poteškoće u spavanju tužitelja ne mogu se okvalificirati kao povrede zdravlja, osobito ne zato što su one štetna posljedica, koja proizlazi iz emocionalne reakcije i pokazuje patološki karakter.<sup>33</sup>

---

<sup>30</sup> <https://beck-online.beck.de/Dokument?VPath=bibdata%2Fzeits%2Frunds%2F2021%2Fcont%2Frunds.2021.112.1.htm&readable=Parallelfundstellen&IsSearchRequest=True&HLWords=one&JumpType=SingleHitJump&JumpWords=AG%2Bbraunschweig%2Bschmerzensgeldanspruch%2Bcorona%2B>, 13. 10. 2021.

<sup>31</sup> Tko namjerno ili iz nepažnje protupravno povrijedi život, tijelo, zdravlje, slobodu, vlasništvo ili neko drugo pravo, obvezan je nadoknaditi štetu koja je uslijed toga nastala (§ 823. BGB).

<sup>32</sup> BGH r+s 2013, 570 Rn 8. m.Anm. Lemcke.

<sup>33</sup> op. cit., bilj. 29.

Sličan se slučaj dogodio i u Austriji, kada je zbog namjernog kašljanja prema svojoj bivšoj ženi uvjetno osuđen 63-godišnji muškarac. Zemaljski sud u Linzu ovaj je slučaj vrednovao kao namjernu zarazu korona virusom, odnosno kao pokušaj teške tjelesne povrede. Muškarac koji je svoju suprugu tjelesno atakirao osuđen je na devetomjesečnu uvjetnu kaznu. On u kući nije nosio masku i budući da su u to vrijeme još uvijek živjeli zajedno, kašljao je u pravcu svoje supruge i koristio njezin ručnik. Sud je utvrdio da je on suprugu htio istjerati iz kuće, nanijevši joj povrede vrata i zarazivši je (namjerno) korona virusom.<sup>34</sup>

### *Austrija*

Velika medijska pažnja u središtu koje se nalazi slučaj zaraze korona virusom brojnih turista skijališta u Ischglu ukazuje da je taj slučaj potrebno analizirati iz nekoliko razloga. Osim što je slučaj zanimljiv s aspekta naknade štete uzrokovane zarazom korona virusom, pa se sadržajno dotiče teme u kojoj je o radu primarno riječ, naknada štete se pokušava ostvariti skupnom tužbom koja se još naziva i „skupnom tužbom austrijskih obilježja“.<sup>35</sup> Skupna tužba je pak zanimljiva iz više razloga – takav oblik zaštite kolektivnih interesa koja se ostvaruje na kompenzabilni način, ne može se pronaći drugdje u Europskoj uniji, dakle ona predstavlja pravni specifikum, koji čak izrijekom nije ni ustanovljen zakonom. Osim tih specifičnosti skupne tužbe austrijskih obilježja, zanimljivo je i kako bi se problem kolektivne pravne zaštite u Austriji trebao rješavati *pro futuro*, odnosno uvođenjem novih oblika kolektivne pravne zaštite, posebno s aspekta potrebe implementacije Direktive (EU) 2020/1828 o predstavničkim tužbama za zaštitu kolektivnih interesa potrošača.<sup>36</sup>

### *Skupna tužba austrijskih obilježja*

Institut skupne tužbe u Austriji nije uređen zakonom. Zapravo, radi se o naknadnom razvoju udružne tužbe putem Udruge za potrošačke informacije.<sup>37</sup> Tako je

---

<sup>34</sup> [https://beck-online.beck.de/Dokument?VPath=bibdata%2Freddok%2Fbecklink%2F2019764.htm&readable=Parallelfundstellen&IsSearchRequest=True&HLWords=on&JumpType=SingleHitJump&JumpWords=oesterreich%2BT%253a\(mann\)%2Bnach%2Bcorona-ansteckung%2Bseiner](https://beck-online.beck.de/Dokument?VPath=bibdata%2Freddok%2Fbecklink%2F2019764.htm&readable=Parallelfundstellen&IsSearchRequest=True&HLWords=on&JumpType=SingleHitJump&JumpWords=oesterreich%2BT%253a(mann)%2Bnach%2Bcorona-ansteckung%2Bseiner), 13. 10. 2021.

<sup>35</sup> Njem. *Sammelklage Österreichischer Prägung*.

<sup>36</sup> Direktiva o predstavničkim tužbama: Direktiva (EU) 2020/1828 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenog 202. o predstavničkim tužbama za zaštitu kolektivnih interesa potrošača i stavljanju izvan snage Direktive 2009/22/EZ, *Službeni list Europske unije*, L 409/1 od 4. 12. 2020.

<sup>37</sup> *Verein für Konsumenteninformation* (VKI).

VKI još 2001. u većem broju slučajeva u kojima se tražilo sniženje cijena i naknada štete protiv organizatora putovanja inkaso (naplatno) preuzeo i u vlastito ime tužio turističku agenciju. Skupljanje tužbi (zahtjeva) na ovaj način temeljilo se na odredbama austrijskog Zakonika o građanskom postupku<sup>38</sup> o objektivnoj kumulaciji. Na taj način razvio se institut skupne tužbe s austrijskim obilježjima. O pitanju dopuštenosti ovog instituta razvila se bogata sudska praksa nižih sudova, gdje su prvostupanjski sudovi dvojili o njezinoj dopuštenosti. Konačno, o tome se imao prilike izjašnjavati i najviši austrijski sud (*Oberste Gerichtshof*; OGH), koji je iznio shvaćanje prema kojem se radi o institutu u skladu sa zakonom kada se u bitnom ista pitanja činjenične i pravne naravi trebaju rješavati, pri čemu se glavno pitanje ili mjerodavno prethodno pitanje tiče svih zahtjeva.<sup>39 40</sup>

Radi se dakle o tome da osobe koje su pogođene nekim štetnim događajem prenose svoje zahtjeve inkaso cesijom na trećega, u pravilu VKI. VKI se pojavljuje kao tužitelj na temelju ustupljenih zahtjeva, a cijeli proces u pravilu financira financijer postupka (*Prozessfinanzierer*). Ova se tužba razlikuje od američke grupne tužbe (*class action*) jer se u postupku kao tužitelj ne pojavljuje grupa vjerovnika, već cesionar, kojem su zahtjevi bili ustupljeni. Odluka donesena u postupku ne obuhvaća vjerovnike, jer su oni svoje zahtjeve ustupili udruzi (VKI).<sup>41</sup>

Pravni temelj za grupnu tužbu austrijskog obilježja jest § 227. ÖZPO, sukladno kojem pretpostavke za objektivnu kumulaciju su da je isti procesni sud stvarno i mjesno nadležan. Osim toga, potrebno je da je riječ o istoj vrsti postupka. Kod stvarne nadležnosti vrijednost predmeta spora čini iznimku od pravila, budući da je za zahtjeve do 15.000 Eura u pravilu nadležan okružni sud (*Bezirksgericht*). U slučaju da su ispunjene pretpostavke za objektivnu kumulaciju, mogu se zahtjevi koji ne prelaze navedeni iznos spajati sa zahtjevima koji ga prelaze, kao i zahtjevi o kojima odlučuje sudac pojedinac sa zahtjevima o kojima odlučuje vijeće. U prvom slučaju nadležnost se određuje s obzirom na viši iznos, a u drugom slučaju će o više zahtjeva odlučivati vijeće. O institutu skupne tužbe izjašnjavao se i *Rechberger*, koji je mišljenja da je dvojbeno postoji li potreba za ovakav tip tužbe i njegovo mjesto u sustavu austrijskog procesnog prava.<sup>42</sup>

---

<sup>38</sup> ÖZPO: RGBI Nr. 113/1895, letzte Änderung 109/2018, BGBl I Nr. 109/2018.

<sup>39</sup> Beate Pirker-Hörmann, Peter Kolba, „Österreich: von der Verbandsklage zur Sammelklage“, Internationales Symposium „Verbraucherpolitik: Kollektive Rechtsdurchsetzung – Chancen und Risiken“, [https://verbraucherrecht.at/system/files/typo3/Kolba\\_Pirker\\_Bamberg.pdf](https://verbraucherrecht.at/system/files/typo3/Kolba_Pirker_Bamberg.pdf), 14. 10. 2021.

<sup>40</sup> OGH 31. 3. 2005, 3 Ob 275/04v.

<sup>41</sup> Georg Huber, Claudia Grabmair, „Sammelklagen auch in Österreich?“, *PHI – Haftpflicht international, Recht & Versicherung*, Nr. 2, 2010, 43.

<sup>42</sup> Walter H. Rechberger, *Kommentar zur ZPO*, Springer, New York, 2006, 1066.

### Slučaj Ischgl

U slučaju Ischgl riječ je o nizu međusobno uvjetovanih i povezanih zbiivanja koja su rezultirala tužbama više osoba. Naime, tijekom veljače i ožujka u Tirolu 2020. tisuće turista bilo je inficirano korona virusom. Vlastima je na više razina – općina, okrug, zemlje i savez predbačeno zatajenje više tijela vlasti. Smatra se da se posebno u Ischglu predugo čekalo da se zatvore lokali i ski-liftovi, zbog čega je i zimska sezona 13. 3. 2020. prijevremeno završila, kao i da je savezni kancelar *Kurz* svojom preuranjenom najavom karantene izazvao kaos. Inficirani turisti morali su se vratiti kućama u kućne karantene, a na intenzivnom odjelu umrle su 32 osobe od posljedica COVID-a 19. Nakon toga, Udruga za zaštitu potrošača<sup>43</sup> skupila je 6000 pritužbi iz 45 zemalja (od toga 4000 iz Njemačke) i pokrenula kazneni postupak te s pokrićem za osiguranje, za pravnu zaštitu u stotinama slučajeva tužila Republiku Austriju na naknadu štete (prema kriteriju službene odgovornosti; *Amtshaftung*). Ostale tisuće slučajeva tužit će se u formi skupne tužbe s austrijskim obilježjima.<sup>44</sup>

17. rujna 2021. održano je prvo ročište na Zemaljskom sudu za građanske sporove<sup>45</sup> u Beču na kojem nisu prihvaćeni nikakvi daljnji dokazni prijedlozi – vještačenja i saslušanje svjedoka, a odluka će biti donesena krajem godine u pisanom obliku. U prvoj tužbi tužitelji su udovica i sin pokojnika, koji se tijekom odmora na skijalištu u Ischglu zarazio i kratko nakon toga umro. Tužbu, koju je u ime tužitelja podnijela Udruga za zaštitu potrošača traži se naknada štete u iznosu od 100.000 Eura. Središnju okosnicu spora čine prigovori da vlasti nisu brzo i dovoljno odlučno postupale kako bi spriječile širenje korona virusa. Naime, iako se 4. ožujka znalo da je u Paznauntalu postojala infekcija COVID-19 virusom, regija nije zatvorena i tisuće turista doputovale su za vikend u skijalište. Austrijske vlasti, predsjednik pokrajine Tirol i mjesna turistička zajednica neodgovorno se igrala s opasnošću, što je rezultiralo kasnijim ozbiljnim posljedicama. U tužbi je osim toga navedeno da je postupanje odgovornih vlasti odredilo stjecanje profita, zbog čega bi (u slučaju zatvaranja četiri dana ranije) izostala dobit od 10 milijuna Eura. Nekoordinirano i manjkavo pripremljeno priopćenje predsjednika Vlade *Kurza* 13. ožujka da će se Paznauntal izolirati i zatvoriti izazvalo je kaotičan odlazak turista, kojima je u pretrpanim autobusima, automobilima, vlakovima i avionima trebalo znatno više vremena za odlazak nego što je to bilo uobičajeno. Osim što turisti do zakašnjele objave nisu bili svjesni opasnosti od zaraze u lokalima i skijalištima, takav odlazak

<sup>43</sup> *Verbraucherschutz Verein (VSV)*.

<sup>44</sup> <https://www.verbraucherschutzverein.eu/ischgl/#TextLang>, 14. 10. 2021.

<sup>45</sup> *Landes Gericht für Zivilsachen (LGZ)*.

dotatno je omogućio širenje zaraze korona virusom. Financijski prokurator (*Finanzprokurator*) kao odvjetnik, zastupnik i savjetnik Republike Austrije osporio je zahtjeve tužitelja i iznio stajalište da je cilj Zakona o epidemiji sveobuhvatna zaštita svih (javnosti), a ne pojedinih osoba.<sup>46</sup>

Svi ovi događaji u prvi plan ponovno stavljaju pitanje kako postupati u slučaju velikih i masovnih šteta koje uključuju vrlo velik broj potencijalno oštećenih osoba. Osim toga, može se raspravljati i o djelotvornosti modela kolektivne pravne zaštite koji u pojedinom nacionalnom sustavu postoje te njihovih prekograničnih učinaka. Austrijski sustav je na izvjestan način određen skupnom tužbom austrijskih obilježja koja relativno uspješno prevladava probleme financiranja u vođenju takvih postupka i kompenzabilnog karaktera pravne zaštite koja se pruža uz pomoć odredbi koje u parničnom procesnom pravu služe jednoj drugoj svrsi – objektivnoj kumulaciji zahtjeva. Naime, Austrijanci su unatoč tome što su bili svjesni da ovaj pravni institut nema svrhu koju mu je praksa namijenila, pragmatično dopustili njegovo korištenje, neovisno o tome što su bili svjesni njegovih brojnih nedostataka. Inkaso cesija koja mora prethoditi podnošenju skupne tužbe ukazuje na financijsku nemoć potencijalnih pojedinačnih tužitelja u pokretanju takvih sporova i lobističku nemoć koja nedostaje u borbi protiv „velikih“, a koju zamjenjuju udruge za zaštitu potrošača (VKI, VSV).

Naravno, riječ je o tome da će financijeri procesa preuzeti troškove postupka i u slučaju neuspjeha u parnici. Međutim u slučaju uspjeha, sudjelovat će u određenoj postotku u ostvarenom uspjehu. U pravilu to je oko 30%, s tim da je moguće ugovoriti iznos od 20 do 50%.<sup>47</sup>

### *Direktiva o predstavničkim tužbama*

Neka rješenja prezentiranih problema predviđa Direktiva o predstavničkim tužbama, koja bi nakon implementacije u nacionalne sustave trebala omogućiti funkcionalan način financiranja i kompenzabilnu pravnu zaštitu. Naravno, potrebno je i sumarno sagledati kakav bi prekogranični učinak trebala imati odluka donesena u postupku kolektivne pravne zaštite u jednoj državi članici Europske unije na drugu državu članicu ili druge države.

Prije svega, Direktivu o predstavničkim tužbama stupila je na snagu 24. prosinca 2020. (čl. 25. Direktive), a njezinu implementaciju države članice dužne su

---

<sup>46</sup> Erster Ischgl-Prozess begann: Entscheidung ergeht schriftlich, <https://www.tt.com/artikel/30801220/erster-ischgl-prozess-begann-entscheidung-ergeht-schriftlich>, 15. 10. 2021.

<sup>47</sup> <https://www.konsumentenfragen.at/konsumentenfragen/Versicherung/Rechtsschutz/Prozesskostenfinanzierer.html#>, 15.10. 2021.

provesti najkasnije do 25. prosinca 2022., odnosno donijeti i objaviti zakone i druge propise koji su potrebni radi usklađivanja s Direktivom. Države članice o tome odmah obavještavaju Komisiju, a mjere se primjenjuju od 25. lipnja 2023. (čl. 24. Direktive). Znači da za implementaciju sadržaja Direktive države članice imaju dovoljno vremena na raspolaganju. Naravno, ona se neće primjenjivati na postupke kolektivne pravne zaštite koji su pokrenuti prije 25. lipnja 2023. (čl. 22. Direktive).

Novi koncepti kolektivne pravne zaštite koji su uređeni Direktivom o predstavničkim tužbama predviđaju dvije vrste mjera koje se mogu tražiti predstavničkom tužbom – mjere zabrane i mjere popravljanja štete, s tim da se kvalificiranim subjektima treba dopustiti da jednom predstavničkom tužbom zatraže obje mjere (čl. 7. st. 4. i 5. Direktive). Dakle, predstavničkim tužbama, odnosno mjerama zabrane omogućava se ostvarivanje apstraktne, generalne i preventivne pravne zaštite, a mjerama za popravljanje štete kompenzabilna pravna zaštita.

U odnosu na zadržavanje postojećih instrumenata kolektivne pravne zaštite, poput skupne tužbe u Austriji (koja inače nije uređena posebnim zakonom) vrijedi pravilo da Direktiva ne sprječava države članice da donesu ili zadrže na snazi postupovna sredstva za zaštitu kolektivnih interesa potrošača na nacionalnoj razini. Države članice, međutim, osiguravaju da je najmanje jedan postupovni mehanizam, kojim se kvalificiranim subjektima omogućuje podnošenje predstavničkih tužbi u svrhu mjera zabrane i mjera popravljanja štete, usklađen s ovom Direktivom (čl. 1. st. 2. Direktive). Definitivno, skupna tužba po svojim obilježjima nije usklađena s Direktivom o predstavničkim tužbama, tako da je donekle dvojbeno hoće li se ona i nakon implementacije Direktive zadržati ili će se neka njezina obilježja mijenjati.

Što se financiranja troškova postupka u povodu predstavničkih tužbi tiče, Direktiva o predstavničkim tužbama na više je mjesta u tekstu upozorila na određene smjernice koje u realizaciji toga problema treba slijediti. Neke od njih su da države članice osiguravaju da se, ako predstavnička tužba za mjere popravljanja štete financira treća strana, u mjeri u kojoj je to dopušteno u skladu s nacionalnim pravom, spriječe sukobi interesa te da se financiranjem koje pruža treća strana koja ima ekonomski interes za podnošenje ili ishod predstavničke tužbe za mjere popravljanja štete ne odvrati predstavničku tužbu od zaštite kolektivnih interesa potrošača (čl. 10. st. 1. Direktive). Osim toga, sudovi ili upravna tijela koja o predstavničkim tužbama odlučuju mogu zatražiti od kvalificiranih subjekata da podnesu financijski pregled s popisom izvora korištenih za potporu predstavničkih tužbi ili zahtijevati od kvalificiranog subjekta da odbije ili promijeni relevantno financiranje, pa čak i kvalificiranom subjektu odbiti aktivnu postupovnu legitimaciju (čl. 10. st. 3. i 4. Direktive).

Direktiva o predstavničkim tužbama posebno definira „prekograničnu predstavničku tužbu“ kao predstavničku tužbu koju je podnio kvalificirani subjekt u državi članici koja nije država članica u kojoj je kvalificirani subjekt imenovan (čl. 3. t. 7. Direktive). U skladu s tim države članice osiguravaju da, ako postoji navodna povreda prava Unije koja utječe ili je vjerojatno da će utjecati na potrošače u različitim državama članicama, predstavničku tužbu pred sudom ili upravnim tijelom države članice može podnijeti nekoliko kvalificiranih subjekata iz različitih država članica u svrhu zaštite kolektivnih interesa potrošača u različitim državama članicama (čl. 6. st. 3. Direktive).

Uravnoteženju prava potrošača na području Europske unije trebalo bi doprinijeti i odredba o učincima pravomoćnih odluka prema kojoj države članice osiguravaju da pred njihovim nacionalnim sudovima ili upravnim tijelima, u skladu s nacionalnim pravom o ocjeni dokaza, pravomoćnu odluku suda ili upravnog tijela bilo koje države članice u vezi s postojanjem povrede kojom se nanosi šteta kolektivnim interesima potrošača sve stranke mogu upotrijebiti kao dokaz u kontekstu svih drugih tužbi kojima se traže mjere popravljjanja štete protiv istog trgovca za istu praksu (čl. 15. Direktive). Međutim, nije posve jasno što znači da sve stranke (neke druge države članice) mogu pravomoćnu odluku suda ili upravnog tijela jedne države članice kojom je utvrđena povreda kolektivnih interesa potrošača upotrijebiti kao dokaz (za što, da takva povreda postoji u drugoj državi članici?) te da bi skladno tome i imali pravo na popravljjanje štete protiv istog trgovca za istu praksu.

Konačno, tek sumarnom analizom pojedinih odredbi Direktive o predstavničkim tužbama, bez dublje analize njihovog sadržaja, možemo zaključiti da se u odnosu na ranija rješenja uočava znatan napredak u promišljanju osnovnih, bitnih odrednica kolektivne pravne zaštite, kao što su određenje kvalificiranih subjekata, financiranje podnošenja predstavničkih tužbi, učinak odluka, prekogranični učinci prilikom podnošenja predstavničkih tužbi i djelovanja pravomoćnih odluka kojima je utvrđena povreda kolektivnih interesa potrošača donesenih u jednoj državi članici u drugoj državi članici, odnosno drugim državama članicama, ako se odnosi na istog trgovca i istu (nepoštenu poslovnu) praksu.

## ZAKLJUČAK

Već sam naslov rada upućuje na zaključak da pandemija bolesti COVID-19 utječe na građanske sporove koji se pod utjecajem te bolesti i njezinog globalnog djelovanja multipliciraju u različitim pravnim područjima, ipak primarno radnog, ustavnog, upravnog i medicinskog prava. Naravno, ovaj rad nije imao pretenzije

da se bavi svim aspektima multipliciranih građanskih sporova, već samo nekih. Zbog toga je središnji interes ovoga rada naknada štete nastale kao posljedica zaraze COVID-om 19 u bolnicama i drugdje (skijalištima, turističkim putovanjima). S obzirom na to da se države trenutno primarno nose s različitim pravnim i ekonomskim poteškoćama, to je pitanje možda i periferne naravi. Ipak, ono ne isključuje mogućnosti rasprave o njemu i potencijalne sporove koji bi se s tim u vezi mogli (znatno više) pojaviti. Središnji problem u dokazivanju uzročno-posljedične veze zaraze i posljedice u čisto izoliranom obliku i dužnosti bolnice ili drugog nositelja odgovornosti da poduzmu sve što je u tom trenutku bilo moguće, kako bi spriječio širenje zaraze te neki oblici olakšanja u dokazivanju, poput *prima facie* dokaza ukazuju na to da su pred sudovima, od kojih se očekuje djelotvorna pravna zaštita, veliki izazovi.

Prof. Dr. ALEKSANDRA MAGANIĆ  
Full Professor, Faculty of Law  
University of Zagreb

## CIVIL DISPUTES AS A CONSEQUENCE OF COVID-19

### Summary

The COVID-19 pandemic has undoubtedly brought and has still been bringing a number of changes to national legal regimes concerning civil disputes. In addition to the tremendous increase in the number of civil disputes, there are also specific legal areas in which these disputes arise as a result of the COVID-19 pandemic. The most common civil disputes arising from such circumstances concern employment relationships, cancelled travel arrangements, delays in fulfilling contractual obligations, but also compensation for damage caused by the COVID-19 infection. Various frameworks in which infection with COVID-19 can occur, such as organized trips, visits to restaurants, large events, but also visits to hospitals due to medical treatment require an attempt to respond on issues of potential claims for compensation for damage resulting from failure to act. However, the focus of our attention is on cases of compensation for damage suffered due to corona virus infection. In addition, it is interesting and challenging to focus on a group action (ger. *Sammelklage*) lawsuit for COVID-19 infection in the Austrian ski resort of Ischgl.

*Key words:* civil disputes, damages, COVID-19, group action, *Sammelklage*

### *Literatura:*

Baretić M., „Pandemija COVID-19 i odgovornost za štetu“, *Primjena prava za vrijeme pandemije COVID-19* (ur. Jakša Barbić), HAZU, Zagreb, 2021.

Beden Y., „COVID-1- Erkrankung durch Uralub im Risikogebiet: Anspruch auf Entgeltfortzahlung?“, *Neue Zeitschrift für Arbeitsrecht*, No. 13, 2021.

- Belanić L., „Odgovornost za štetu i osiguranje od odgovornosti organizatora priredbe“, *Hrvatski časopis za osiguranje*, br. 2, Zagreb, 2019.
- Brand O., Becker O., „Deliktische Haftung bei einer Ansteckung mit SARS-CoV-2“, *Neue Juristische Woche*, No. 37, 2020.
- Dika M., *Građansko parnično pravo, Utvrđivanje činjenica*, Narodne novine, Zagreb, 2018.
- Huber G., Grabmair C., „Sammelklagen auch in Österreich?“, *PHI – Haftpflicht international, Recht & Versicherung*, No. 2, 2010.
- Pirker-Hörmann B., Kolba P., „Österreich: von der Verbandsklage zur Sammelklage“, Internationales Symposium „Verbraucherpolitik: Kollektive Rechtsdurchsetzung – Chancen und Risiken“.
- Rechberger W. H., *Kommentar zur ZPO*, Springer, New York, 2006.
- Wolfdieter, Küttner, *Personalbuch*, C.H. Beck, München, 2021.

Datumi prijema i prihvatanja rada

Primljen: 10.10.2021.

Prihvaćen: 25.10.2021.

ORIGINALAN NAUČNI RAD